jau sunaikinti ar gerokai apnaikinti. Išliko tik neseniai atrastų, miškelyje esančių senųjų laukų dalis. Taigi Padvarių „laukai" buvo gerokai didesni, nei dabar išlikę. Apmatavus miške išlikusią senųjų laukų dalį paaiškėjo, kad tai gana taisyklingi, daugiausia stačiakampio formos laukai, apjuosti neaukštų pylimų-aptvarų. Tokie senieji laukai vadinami „Keltų laukais". Archeologiniams tyrimams pasirinktas aptvaro pylimas yra miškelio Š dalyje. Pylimas orientuotas Š–P kryptimi. Jo ilgis – apie 50 m, matomas plotis – apie 8 m, aukštis – apie 0,2–0,3 m. Archeologinių tyrinėjimų metu skersai pylimo ištirta viena 10x2 m dydžio perkasa 1. Bendras tyrimų plotas – 20 m^2. Perkasa 1 orientuota R–V kryptimi. Ši perkasa buvo miške, todėl tiriamame plote buvo daug šaknų. Viršutinis sluoksnis perkasoje buvo miško velėna su negausia žolių danga. Po velėna atsidengė pilkas miškožemis su daugybe šaknų. Šiame sluoksnyje ir buvo visi pylimo akmenys. Tik dviejų stambių akmenų viršūnės buvo matomos žemės paviršiuje, viršutiniai pylimo akmenys atsidengė maždaug 5 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, miškožemio viršutinėje dalyje. Pilkas miškožemio sluoksnis buvo maždaug 0,25–0,55 m storio. Po miškožemio sluoksniu atsidengė įžemis, gelsvas priemolis arba žvyras. Gelsvo priemolio sluoksnio viršuje ir pilko miškožemio sluoksnio apačioje aptikta nedaug pavienių smulkių degėsių. Jie buvo renkami radiokarboniniams tyrimams. Ištyrus aptvarą paaiškėjo, kad jo plotis yra apie 5,5 m, aukštis – 0,25–0,55 m. Aukščiausia pylimo dalis buvo jo centre, žemiausia – pakraščiuose. Prieš įrengiant pylimą, žemės paviršius buvo nudegintas ir po to, iš anksto planuojant, sukrautas akmenų pylimas, apribojęs vieną iš apdirbamos žemės sklypelių. Pylime akmenys sumesti be jokios tvarkos, greičiausiai vienu laiku. Akmenų dydis įvairus. Buvo ir stambių, ir vidutinio dydžio bei smulkių akmenų. Akmenys surinkti iš žemės apdirbimui ruošiamų laukų. Šių senųjų žemdirbystės laukų naudojimo laikas paaiškės po radiaokarboninių tyrimų. Preliminariai Padvarių senieji žemdirbystės laukai datuojami senuoju geležies amžiumi.

ARCHAEOLOGICAL EXPLORATIONS OF ANCIENT AGRICULTURAL FIELDS IN PADVARIAI

In 2002 the Archaeology Department of VU and KM explored the ancient agricultural fields of Padvariai (Kretinga district). The total area explored was 20 m^2. Regular shaped, mostly rectangular fields were detected there. They were surrounded by low stone ramparts and preliminarily dated to the Old Iron Age.

PILVIŠKIŲ SENOVĖS GYVENVIETĖ

Tomas OSTRAUSKAS

Pilviškių senovės gyvenvietė (Vilniaus r.) yra į PV nuo kaimo, 1 km į ŠV nuo kelio Buivydžiai–Mostiškės, Nemenčinės miškų urėdijos Arvydų girininkijos miškų 19 ir 33 kvartaluose. Ji yra ant smėlio kalvos kyšulio, įsiterpusio į pelkėtas žemumas. Gyvenvietė

buvo aptikta 2002 m., tyrinėjant kvartalinės proskynos ardomą pilkapį Pilviškių pilkapyne (AR 1437).

Archeologinių tyrinėjimų tikslas buvo ištirti gyvenvietės dalį, periodiškai ardomą miško kvartalinės proskynos mineralizavimo, ir šurfais nustatyti gyvenvietės kultūrinio sluoksnio paplitimo ribas ardomoje teritorijoje. 2002 m. Pilviškių senovės gyvenvietėje buvo ištirta 50 m^2 dydžio perkasa ir trys 1 m^2 šurfai, bendras 53 m^2 plotas.

Miško kvartalinė proskyna planuojamoje tyrimų vietoje buvo apaugusi jaunomis eglutėmis. Viršutinį sluoksnį sudarė 15–26 cm storio perartas tamsiai pilkas dirvožemis. Šiame sluoksnyje buvo rasti pavieniai keramikos fragmentai ir akmenys, arimo išjudinti iš savo pirminės buvimo vietos. 2000 m. ištirto pilkapio griovių ir nedidelio jo pagrindo likučio vietoje, po perartu dirvožemiu, dalyje ploto buvo iki 19 cm storio pilkšvo supustyto smėlio sluoksnis. Šio sluoksnio apatinėje dalyje pasirodžius kelių akmenų viršutinėms dalims, pradėjo ryškėti pilkapio akmenų vainiko dalis. Pilkapio vainiko akmenys buvo gana įvairaus dydžio: nuo 4x3x2,7 cm iki 25x15x9 cm, daugelis jų buvo apskaldyti ar suskaldyti. Pašalinus supustyto pilkšvo smėlio sluoksnį, perkasoje atkastos pilkapio griovių dalys. Pilkapio grioviai buvo iki 1,2–1,5 m pločio, tačiau labai negilūs – tik iki 27 cm gylio nuo jų viršaus. Jie buvo pripildyti juosvos – tamsiai pilkos žemės su angliukais. Tik vieno pilkapio griovio gale buvo iškasta kiek gilesnė, apie 1,4x0,9 m dydžio, iki 1–1,2 m gylio nuo žemės paviršiaus, duobė. Įgilinimo viduryje buvo aptiktas įriedėjęs vainiko akmuo, o po juo – nedidelė medžio anglių sankaupa. Ją, matyt, reikėtų sieti su iškart po pilkapio supylimu čia degintu laužu. Pilkapio grioviuose buvo aptikta nemažai akmenų iš pilkapio vainiko, matyt, nuriedėjusių žemyn erozijai ardant iš smėlio supiltą pilkapį. Pilkapio grioviuose, po juosvų žemių su angliukais sluoksniu buvo balsvas 5–15 cm, kai kur iki 35 cm storio smėlis. Jame, iškart po juosvu sluoksniu aptiktas geležinis radinys – 5,2 cm ilgio ir 0,6 cm skersmens smarkiai korodavusi smeigtuko ar ylos dalis.

Tarp pilkapio griovių ir 2000 m. ištirto ploto buvo nedidelis pilkapio pagrindo likutis. Po pilkšvu supustytu sluoksniu čia buvo iki 10 cm storio juosvas dirvožemis su angliukais. Šis sluoksnis savo struktūra beveik nesiskyrė nuo pilkapio griovių užpildo ir, palengva žemėdamas link griovių, perėjo į pilkapio griovius užpildžiusį sluoksnį. Grioviuose buvo rasta nemažai keramikos iš suardyto kultūrinio sluoksnio. Išlikusiame kultūriniame sluoksnyje po pilkapio pagrindo likučiu irgi buvo aptikta nemažai keramikos iš senovės gyvenvietės. Tai dalis 2000 m. užfiksuotos keramikos koncentracijos 3. Pilkapio griovyje, greta šios keramikos koncentracijos taip pat buvo surasta nemažai keramikos fragmentų iš suardyto senovės gyvenvietės kultūrinio sluoksnio. Po juosvo dirvožemio sluoksniu – kultūrinio sluoksnio likučiu – buvo balsvo, balto smėlio sluoksnis su negausiais keramikos radiniais. Giliau buvo geltono smėlio sluoksnis – įžemis.

Perkasos teritorijoje, už pilkapio griovių, po viršutiniu perartu tamsiai pilku dirvožemiu buvo balsvo, balto smėlio sluoksnis – iki 20, kai kur iki 40–50 cm storio. Šis sluoksnis, matyt, susidarė pustymo metu. Už pilkapio ribų buvo aptikti tik pavieniai keramikos fragmentai, greičiausiai čia pakliuvę ariant miško kvartalinę proskyną.

Už pilkapio ribų, po supustytu balsvu smėliu buvo aptikta apie 29 cm skersmens ir

20 cm gylio juosvo smėlio su angliukais duobė. Jos užpilde buvo aptiktos 4 lipdytinės keramikos, liesintos grūstu granitu, šukės, viena jų – lyg ir brūkšniuotu paviršiumi. Greičiausiai šią duobę reikėtų sieti su stulpaviete arba nedidele laužaviete.

Netoli stulpavietės 9, užpustyto pilkšvo smėlio apatinėje dalyje, aptikta nedidelė apskaldytų akmenų sankaupa. Greičiausiai šią akmenų sankaupą reikėtų sieti su stulpavietės įtvirtinimu, tačiau po akmenimis stulpavietės duobės žymių nepastebėta.

Ištirtoje senovės gyvenvietės dalyje už pilkapio ribų kultūrinis sluoksnis buvo sunaikintas vėjo erozijos. Iš jo liko tik duobė 9 ir stulpavietė 10. Po balto smėlio sluoksniu buvo geltonas smėlis – įžemis, kai kur su rudais geležies junginių sankaupų gurvuoliais.

Ištirtuose trijuose 1 m^2 dydžio šurfuose kultūrinio sluoksnio žymių neaptikta.

Keramikos fragmentai sudarė didžiąją dalį senovės gyvenvietės radinių. Daugiausia jų buvo aptikta koncentracijoje 3, kultūrinio sluoksnio likutyje ir pilkapio griovyje greta jos. Surinkta keramika yra labai sudūlėjusi ir trapi. Didžioji jos dalis priskirta brūkšniuotosios keramikos tipui. Tai I arba artimos formos kiek atlošti pakraštėliai, plokšti dugneliai, briauninio tipo kakleliai, sienelių šukės. Aptikta tik viena gnaibymu ornamentuota šukė. Kitų tipų keramikos aptikta nedaug: 11 fragmentų juodos gludintu paviršiumi keramikos ir keli sunkiai nustatomi grublėtosios keramikos fragmentai. Negalima pasakyti – su pilkapiu ar senovės gyvenviete sietinas anksčiau minėtos geležinės ylos ar smeigtuko fragmentas.

Ištirtoje perkasoje buvo aptikta keletas smiltainio galąstuvų ir jų fragmentų. Šių radinių paviršius taip pat gerokai nukentėjęs nuo vėjo erozijos. Aptikta ir keletas tik apskaldytų smiltainio gabalų. Galbūt tai galąstuvų ruošiniai. Šiuos dirbinius iš smiltainio reikėtų sieti su senovės gyvenviete. Tyrimų metu buvo aptiktos 2 titnago nuoskalos. Jos, tyrinėtojo nuomone, taip pat sietinos su senojo geležies amžiaus senovės gyvenviete.

2002 m. buvo ištirta visa miško kvartalinės proskynos mineralizavimo ardoma Pilviškių senovės gyvenvietės dalis. Tyrimai leido nustatyti, kad senovės gyvenvietės dalį už pilkapio ribų sunaikino vėjo erozija, pustymas. Tačiau, kaip parodė tyrimai, gali būti išlikusios kai kurių gyvenvietės objektų, duobių apatinės dalys. Senovės gyvenvietės radinių dar turi būti išlikę ir kituose 2000 m. ištirto pilkapio grioviuose, ypač pilkapio R pakraštyje. 2002 m. tyrinėjimų medžiaga senovės gyvenvietės datavimui patikslinti informacijos nesuteikė.

PILVIŠKIAI ANCIENT SETTLEMENT

In 2003 in the Pilviškiai ancient settlement, in the forest quarter clearing, the trench of 50 m^2 and three test pits of 1 m were explored. The total area was 53 m^2. Two parts of the barrow ditches explored in 2000 were discovered. In the barrow ditches a number of brushed pottery was found, also several fragments of black burnished and rusticated pottery and a part of an iron artefact. The cultural layer of the settlement outside the barrow borders was destroyed by wind blow. Only two postholes were found there.